

Програмові вимоги навчальної дисципліни
„Право соціального забезпечення”

Тема 1. Поняття права соціального забезпечення та його місце в системі права України

Поняття соціального забезпечення, соціального захисту, соціальної політики держави. Місце соціального забезпечення у системі соціального захисту.

Концепція реформи соціального забезпечення в Україні.

Конституція України про соціальне забезпечення. Теорії виникнення соціально забезпечувальних відносин.

Поняття права соціального забезпечення і соціально-забезпечувальних відносин. Види соціально-забезпечувальних відносин в Україні. Відносини, що тісно пов'язані з соціально-забезпечувальними відносинами.

Предмет права соціального забезпечення.

Функції права соціального забезпечення.

Методи права соціального забезпечення та їх специфіка.

Система соціального забезпечення. Проблема поділу права соціального забезпечення на інститути.

Джерела соціального забезпечення. Поняття джерел права соціального забезпечення їх види та особливості.

Нормативні акти як джерела права соціального забезпечення. Загальна характеристика законів та підзаконних актів. Конституція України як джерело права соціального забезпечення. Законодавчі акти загального характеру та їхнє значення для регулювання соціально-забезпечувальних відносин. Загальні, спеціальні та комплексні закони як джерела права соціального забезпечення.

Необхідність кодифікації соціально-забезпечувального законодавства за умов ринкових перетворень.

Підзаконні нормативно-правові акти джерела права соціального забезпечення. Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативні акти Міністерства праці та соціальної політики України, інших міністерств. Акти фондів соціального забезпечення

Акти органів місцевого самоврядування як джерела права соціального забезпечення.

Локальні правові акти у системі джерел права соціального забезпечення.

Міжнародні договори як джерела права соціального забезпечення. Співвідношення міжнародно-правових норм і законодавства України. Конвенції МОП як джерела права соціального забезпечення України.

Значення актів судової влади як джерел права соціального забезпечення.

Принципи соціального забезпечення. Поняття, загальна характеристика та класифікація принципів права соціального забезпечення. Законодавче закріплення

принципів соціального забезпечення. Основні принципи сучасного права соціального забезпечення:

- поширення права соціального забезпечення на всіх громадян незалежно від громадянства, форми та виду суспільно корисної діяльності;
- здійснення забезпечення у випадку настання соціального ризику;
- універсальність соціального забезпечення; здійснення забезпечення на рівні не нижче встановлених у державі соціальних стандартів;
- державна гарантованість права на соціальне забезпечення;
- принцип справедливості та неупередженості;
- принципи солідарної та індивідуальної відповідальності;
- диференціація умов та обсягів соціального забезпечення; принцип ефективності; адресний характер соціального забезпечення.

Інші принципи права соціального забезпечення.

Місце права соціального забезпечення в системі національного права. Співвідношення права соціального забезпечення з трудовим, цивільним, адміністративним, фінансовим та іншими суміжними галузями права.

Тема 2. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціального забезпечення

Поняття та мета встановлення державних соціальних стандартів, державних соціальних гарантій, соціальних норм та нормативів. Принципи формування державних соціальних стандартів, державних соціальних гарантій, соціальних норм та нормативів.

Основні державні соціальні гарантії. Прожитковий мінімум як основний державний соціальний стандарт. Порядок встановлення прожиткового мінімуму. Гарантований рівень забезпечення прожиткового мінімуму.

Основні принципи формування набору продуктів харчування. Основні принципи формування непродовольчих товарів. Основні принципи формування набору послуг.

Система та класифікація соціальних нормативів.

Проблеми фінансового забезпечення державних соціальних гарантій на рівні державних соціальних стандартів.

Тема 3. Правовідносини за правом соціального забезпечення

Поняття і загальна характеристика правовідносин за правом соціального забезпечення їх особливості. Види правовідносин (за видами соціального забезпечення). Соціально-забезпечувальні, процедурні та соціально-страхові правовідносини: поняття, правова природа, особливості та види.

Об'єкт соціально-забезпечувальних правовідносин. Поняття, ознаки та види пенсій. Страхові та спеціальні пенсії. Поняття, ознаки та види соціальних допомог в Україні. Страхові та нестрахові державні соціальні допомоги. Соціальне обслуговування як вид соціального забезпечення: поняття, форми, види. Соціальні пільги: поняття, ознаки, види. Відмінність соціальних державних пільг від професійних пільг.

Поняття та властивості суб'єктів права соціального забезпечення.

Класифікація суб'єктів права соціального забезпечення.

Загальні суб'єкти правовідносин соціального забезпечення. Громадяни як суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин. Особливості правового статусу громадян при наданні різних видів соціального забезпечення. Сім'я як суб'єкт соціально-забезпечувальних правовідносин. Факт постійного проживання на території України.

Спеціальні суб'єкти соціального забезпечення. Правовий статус ветеранів війни, ветеранів військової служби, військовослужбовців та членів їх сімей. Перелік держав і періодів бойових дій на їх території.

Правовий статус ветеранів праці та осіб, віднесених до реабілітованих репресованих громадян, біженців та осіб, яким Україна надала притулок, жертв нацистських переслідувань.

Уповноважені державою органи як суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин. Управління праці та соціального захисту населення: завдання та повноваження. Правовий статус територіальних центрів. Органи охорони здоров'я. Правовий статус МСЕК. Інші державні органи як суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин.

Фонди соціального забезпечення як суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин: поняття, види, завдання, джерела та напрями використання коштів. Правове становище страхових фондів. Управління страховими фондами. (Соціальні страхові фонди як суб'єкти правовідносин СЗ. Пенсійний фонд. Фонд соціального страхування від нещасних -випадків. Фонд загальнообов'язкового страхування на випадок безробіття. Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності). Особливість правового становища державних (нестрахових) фондів.

Зміст соціально-забезпечувальних правовідносин.

Юридичні факти за правом соціального забезпечення: поняття, особливості, види та система. Стаж як умова виникнення права на деякі види соціального забезпечення.

Поняття, ознаки та види страхового стажу. Загальний та спеціальний страховий стаж. Порядок обчислення стажу. Порядок підтвердження страхового стажу. Свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Тема 4. Соціальні ризики

Поняття, види та ознаки соціальних ризиків. Класифікація соціальних ризиків. Основні та додаткові ризики. Страхові та нестрахові ризики. Система соціальних ризиків за законодавством України.

Непрацездатність як соціальний ризик: поняття, види, причини, порядок підтвердження.

Старість (пенсійний вік) як соціальний ризик. Загальний та спеціальний пенсійний вік.

Інвалідність: поняття, причини, види. Групи інвалідності та порядок їх встановлення. Організація та проведення медико-соціальної експертизи. Діти-інваліди та інваліди з дитинства. Інвалідність внаслідок загального захворювання, нещасного випадку на виробництві, професійного захворювання, нещасного випадку невиконавчого характеру. Інвалідність, пов'язана з виконанням обов'язків захисту Вітчизни.

Тимчасова втрата працездатності: причини, порядок підтвердження. Обставини, які зумовлюють тимчасову непрацездатність. Загальне захворювання та каліцтво, не пов'язане з виконанням трудових обов'язків. Втрата працездатності внаслідок професійного захворювання та нещасного випадку на виробництві. Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.

Безробіття як соціальний ризик, часткове безробіття: поняття, порядок підтвердження.

Втрата годувальника як соціальний ризик: суб'єкти та умови правомірності визнання соціального ризику.

Малозабезпеченість як соціальний ризик: поняття, критерії, порядок підтвердження. Бідність, межа бідності, глибина бідності.

Публічні соціальні ризики: втрата працездатності внаслідок Чорнобильської та інших техногенних катастроф.

Тема 5. Організаційно-правові форми соціального забезпечення в Україні

Поняття, види та значення організаційно-правових форм соціального забезпечення. Соціальне страхування: державне та недержавне. Поняття та ознаки соціального страхування. Відмінність соціального страхування за правом соціального забезпечення від цивільно-правового договору страхування. Суб'єкти та об'єкти соціального страхування.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування як організаційно-правова форма соціального забезпечення. Його види та принципи.

Відмінність страхового соціального внеску (збору) від податку.

Організація пенсійного страхування в Україні. Солідарна система пенсійного страхування. Обов'язкова накопичувальна система пенсійного страхування.

Правові засади соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням.

Організація соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Соціальне страхування від безробіття.

Медичне страхування: теоретичні засади та проблеми запровадження.

Недержавне соціальне страхування. Суб'єкти недержавного соціального страхування. Недержавне пенсійне страхування як вид недержавного соціального страхування.

Асигнування з бюджету як організаційно-правова форма соціального забезпечення. Асигнування за рахунок державного бюджету. Видатки, що здійснюються з державного бюджету: на охорону здоров'я, на соціальний захист та соціальне забезпечення. Видатки, що здійснюються з місцевих бюджетів. Субвенції, які надаються з державного бюджету України місцевим бюджетам.

Інші організаційно-правові форми соціального забезпечення: локальні форми соціального забезпечення; благодійна діяльність громадян та юридичних осіб.

Тема 6. Страхів пенсії за законодавством України

Сучасний стан та напрями реформування державної системи пенсійного забезпечення в Україні. Основні системи пенсійного забезпечення в Україні: солідарна система пенсійного забезпечення, обов'язкова накопичувальна система пенсійного забезпечення; недержавна накопичувальна система пенсійного забезпечення.

Поняття, ознаки та система страхових пенсій у солідарній системі. Суб'єкти права на страхову пенсію в солідарній системі. Умови призначення страхової пенсії в солідарній системі.

Правове регулювання пенсійного забезпечення за віком. Загальні умови, порядок призначення та виплати пенсій за віком. Розміри пенсії за віком. Пільгові підстави призначення пенсій за віком. Призначення пенсій за вислугу років. Порядок обчислення розміру пенсій та їх призначення.

Пенсії у зв'язку з інвалідністю: поняття, види, умови призначення. Розміри пенсій.

Пенсії у зв'язку з втратою годувальника.

Загальні умови призначення пенсій в обов'язковій накопичувальній системі. Види пенсійних виплат в обов'язковій накопичувальній системі: довічна обумовлена пенсія; довічна пенсія з установленим періодом; довічна пенсія подружжя. Умови здійснення одноразової виплати.

Загальні умови призначення пенсій у недержавній пенсійній системі. Види пенсійних виплат у недержавній пенсійній системі. Пенсійні схеми. Порядок та умови здійснення одноразової виплати.

Тема 7. Правове регулювання державних пенсій

Поняття, ознаки та система спеціальних пенсій. Джерела фінансування спеціальних пенсій. Суб'єкти права на спеціальну пенсію. Умови призначення спеціальної пенсії.

Поняття, особливості, правові засади призначення та виплати спеціальних пенсій: за віком, за вислугу років, у зв'язку з інвалідністю, у зв'язку з втратою годувальника.

Пенсійне забезпечення окремих категорій працівників: військовослужбовців, осіб начальницького та рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб, державних службовців та прирівняних до них категорій громадян, посадових осіб органів місцевого самоврядування, наукових та науково-педагогічних працівників, суддів, народних депутатів, службових осіб митних органів, службових осіб прокуратури, працівників засобів масової інформації, наукових і науково-педагогічних працівників.

Пенсії за особливі заслуги перед державою: поняття, суб'єкти, порядок призначення.

Особливості державного пенсійного забезпечення інших осіб: постраждалих від Чорнобильської катастрофи, жителів гірських населених пунктів, ветеранів війни, донорів.

Тема 8. Система страхових допомог в Україні

Поняття, ознаки та види страхових допомог. Правове регулювання надання страхових допомог.

Допомога в разі тимчасової непрацездатності: поняття, умови призначення, суб'єкти, правові підстави та порядок призначення та виплати.

Допомога на випадок вагітності та пологів. Допомога у зв'язку з доглядом за дитиною.

Страхові допомоги в разі безробіття: допомога в разі безробіття, в тому числі одноразова її виплата для організації безробітним підприємницької діяльності; допомога в разі часткового безробіття; матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного; матеріальна допомога у разі безробіття, одноразова матеріальна допомога безробітному та непрацездатним особам, які перебувають на його утриманні.

Страхові допомоги у зв'язку з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням.

Допомога на поховання.

Порядок обчислення середньої зарплати для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.

Тема 9. Державні соціальні допомоги

Поняття та ознаки державних допомог. Система державних допомог. Правові підстави призначення. Особливості фінансування державних допомог. Проблеми визначення розміру державних соціальних допомог.

Загальні державні допомоги. Допомоги особам, які не мають права на пенсію та інвалідам. Допомоги малозабезпеченим сім'ям. Допомоги особам, яким виповнилося 100 і більше років. Державні допомоги сім'ям з дітьми: суб'єкти, види, правові умови призначення та виплати. Допомога в разі вагітності та пологів. Одноразова допомога при народженні дитини. Допомога у зв'язку з доглядом за дитиною. Допомога на дітей, які перебувають під опікою та піклуванням. Допомога на дітей одиницями матерям.

Державні допомоги дітям-інвалідам та інвалідам з дитинства. Державні допомоги на догляд за інвалідами внаслідок психічного захворювання.

Поняття та особливості житлових субсидій. Правові засади призначення житлових субсидій.

Медична допомога громадянам в Україні.

Поняття, особливості, суб'єкти спеціальних державних допомог. Державні допомоги особам, що постраждали від Чорнобильської катастрофи та інших техногенних катастроф.

Державні допомоги ветеранам війни, ветеранам праці. Інші види державних соціальних допомог.

Субсидії на оплату житлово-комунальних послуг.

Тема 10. Соціальні пільги як вид соціального забезпечення

Поняття, види, форми та класифікація державних та соціальних пільг як виду соціального забезпечення. Відмінність соціальних пільг від інших, які є близькими за змістом та способом надання.

Класифікація соціальних пільг за суб'єктом. Пільги, які надаються для підтримки життя і які надаються при настанні інших соціальних ризиків.

Види соціальних пільг за змістом. Медико-реабілітаційні пільги; соціально-трудова пільга; житлово-побутова пільга; соціально-побутова пільга; пільги на оплату житлово-комунальних послуг, Пільги у сфері транспортного обслуговування та ін.

Проблема впорядкування та фінансування пільг. Надання пільг за принципом адресності.